

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiæ Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Quousque vires liberi arbitrij in statu innocentiaë se extenderent. disp. 4.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

injustificationem sequuntur, meritorique iam sunt A incrementi gratiae & vitae aeternae, utique quemadmodum ab auxilio supernaturali, diuinae gratiae pendunt, ut sint, sic quoque pendent a libero concursu voluntatis. Quò fit, ut voluntas propriissime fortiat rationem liberi arbitrii, non solum comparatione volitionum indifferentium ex suo genere, quales sunt volitiones plantandi vineas, ac edificandi domos: & earum, quae male sunt, & a fine naturali, aut etiam supernaturali deuiant, ut sunt volitiones vitiorum: atque etiam earum, quae bonae sunt, fini tamen naturali dumtaxat commensuratae, quales sunt volitiones virtutum moralium: sed etiam comparatione volitionum supernaturalium supernaturali fini accommodatarum: id quod Concilium Tridentinum sess. 6. praesertim a canone 4. definit, & in sequentibus fiet manifestum.

DISPVATIO IIII.

Quosque vires liberi arbitrii in statu innocentiae se extendent.

UT à secundo eorum statuam, qui disputatione praecedente explicati sunt, ordiamur: Communis est Diui Thomae 1. 2. q. 109. art. 2. 3. 4. & 8. atque art. 10. ad tertium, & Doctorum sententia, in statu innocentiae ratione iustitiae originalis, quae vires sentientes coëcebat, ne bellum aduersus rationem moueret, quaque in causa erat, ne corpus fatigaretur, vllamve molestiam sustineret in executione operum virtutum, atque in parendo rectae rationi & legi Dei, hominem per suum liberum arbitrium, cum solo concursu generali Dei potuisse absque alio auxilio speciali implere, etiam ad longissimum tempus, totam legem quoad substantiam actus, quae ad nihil supernaturale obligaret, atque adeò potuisse se continere ab omni peccato tam veniali, quam lethali, per quodcumque tempus, licet longissimum. Cum enim ea omnia sine labore & tadio, summaque cum facilitate praestare posset, neque vllas alias tentationes haberet, praeter eas, quae extrinsecus inferrentur, & praeter innatum appetitum excellentiae, ac laudis quoad voluntatem & intellectum, quae omnia in tanta tranquillitate passionum, tamque praclaris donis praeditus, facile poterat superare, utique nihil erat, quominus totam legem ad longissimū quodcumque tempus suo libero arbitrio posset seruare, continereque se ab omni peccato lethali & veniali.

Hominis in statu innocentiae cum solo concursu Dei generali implere poterat totam legem naturalem.

Cum habitibus fidei, spei, & caritatis, & communi Dei auxilio operari poterat suam salutem.

Communis praeterea sententia Doctorum est, hominem in eodem statu per dona supernaturalia fidei, spei, caritatis, ac gratiae potuisse cum communi auxilio Dei operari suam salutem, vitamque aeternam promereri, absque aliis auxiliis specialibus. Cum enim eiusmodi habitus accommodati sint ad eliciendum cum viribus naturalibus, & communi Dei influxu, actus ad quos ordinantur, nullaque esset difficultas in Adamo, vel in illis eliciendis, vel in continuandis, & multiplicandis eiusdem actibus, utique cum communi auxilio Dei poterat operari suam salutem, vitamque aeternam promereri.

Quod ex eo confirmatur, quoniam nos, comparato habitu fidei, spei, aut caritatis supernaturalis, possumus cum communi auxilio Dei elicere vnum, aut alterum actum fidei, spei, aut caritatis supernaturalis, elicereque vnum, aut alterum opus meritorium, licet diu totam legem, propter rebellionem virium sentientium, & debilitatem corporis, ac molestiam, implere non possumus, ut praeter alios affirmat Sotus tertio de natura & gratia cap. 4. cum

ergo in Adamo nulla esset tunc debilitas, molestia, aut rebellio, consequens profectò est, ut cum communi auxilio Dei poterit operari suam salutem, vitamque aeternam promereri.

Quare primi parentes in statu innocentiae plenissimam libertatem habebant, tum ad declinandam ea omnia, quibus à fine tam naturali, quam supernaturali auerti poterant, tum etiam ad ea omnia executioni mandanda, quae ad vtrumque finem asequendum essent necessaria. Vnde Augustinus de correct. & grat. cap. 10. & duobus sequentibus plenissimam eos habuisse libertatem affirmat, accepisseque gratiam & auxilium, non quidem quo non potuerint non perseverare in gratia: id enim ad statum sempiternae felicitatis spectat: sed quo potuerint perseverare, & non perseverare: per solum verò eorum liberum arbitrium stetit, quominus id opere implerent. Eandem quoque plenitudinem libertatis affirmat eos accepisse Hypognost. lib. 3. in principio ipse, aut quicumque alius eius operis est autor.

Plenissimam habebant libertatem ad declinandam omnia, quibus à naturali, & supernaturali sine poterant auerti.

Obiicit nobis aliquis fortasè cap. 19. prouincialis Concilij secundi Arauscani, quod ita habet: *Natura humana etiam si in illa integritate, in qua est condita permaneret, nullo modo seipsam, creatore suo non adiuuante, seruaret, vnde cum sine gratia Dei salutem non possit custodire, quae accepit: quo modo sine Dei gratia poterit reparare, quod perdidit.* Ex qua definitione constare videtur, primos parentes ad vitanda lethalia peccata, sine quibus salutem, quam acceperat, non amitterent, atque adeò ad perseverandum in originali iustitia, & gratia, eguisse superaddito auxilio particulari gratiae, praeter iustitiam originalem, donaque habitualia gratiae ac virtutum Theologaliū quemadmodum post gratiam habitualement amissam indiget homo peculiari auxilio ad eam recuperandam.

Obiectio.

D. Thomas prima secundae q. 109. art. 2. 3. & 4. affirmat, ut homo naturae integræ naturali dilectione Deum super omnia diligeret, seruaretque praecipua omnia naturalia, etiam quae sub veniali culpa obligant, atque adeò ab omni peccato abstineret nullo gratuito Dei auxilio, sed solo vniuersali, quo cum omni causa secunda cooperatur, indiguisse. Articulo verò 8. eiusdem quaestionis eguisse ait, auxilio Dei in bono conseruantis: quo substracto, inquit, etiam ipsa natura in nihilum decideret. Nominine autem huius auxilij non aliud videtur intelligere, quam influxum vniuersalem, quo cuncta in esse conseruat, à quo actiones, effectusque omnes causarum secundarum quamdiu in rerum natura existunt pendunt: de quo dicitur inferius cum de concursu Dei vniuersali sermo erit. Difficultatem verò ex capite 19. concilij Arauscani nunc propositam, neque solutam, neque à quoquam in medium productam hactenus me legisse memini.

Solutio autem, veraque illius capituli intelligentia inde elucebit, si duo quaedam ante mentis oculos habeamus. Primum est Pelagianos, ut disp. 1. dictum est, constabitque magis ex sequentibus, asseruisse, solas vires naturales arbitrii nostri, praesens spectatas à quocumque auxilio, & dono Dei superaddito, esse satis: tum ad conseruandam amicitiam cum Deo, tum etiam ad illam redintegrandam, recuperandamve per penitentiam, postquam per peccatum esset amissa. Secundum verò, Patres (ut ex dicendis in progressu huius operis erit manifestum) dum aduersus huiusmodi Pelagianorum errores loquebantur, quippiamve desinebant, nomine auxilij gratiae, id omne intellexisse, quod superadditum viribus arbitrii nostri, has adiuuat, ut non succumbant, & ut supernaturalia opera

exerceant, siue id esset habitus supernaturalis influens cum potentia, siue motio & influxus sine habitu. Atque id totum comprehendebant nomine gratiæ, qua aduersus Pelagianos dicebant arbitrium nostrum, ultra suas vires naturales, indigere.

Dilatatur obiectio.

Hoc iacto fundamento, dicendum est, Patres concilij Arausici eo in capite hanc potissimum conclusionem aduersus Pelagianos inuenisse desinare. Homo salutem spiritualem amissam recuperare non potest suis viribus sine gratia, hoc est, sine Dei supernaturali adiutorio, modo paulò ante explicato. Ut verò eam definirent, præmiserunt: *Natura humana, etiam si in illa integritate, in qua est condita permaneret, nullo modo seipsam (suis scilicet solis viribus naturalibus ut Pelagiani dicebant) creatore suo non adiuvante (saltem per influxum habituum iustitiæ originalis, gratiæ, & Theologalium virtutum) seruaret. Vnde cum sine gratia Dei (solum scilicet influxu suarum virium naturalium) salutem non possit custodire, quam accepit: quomodo sine Dei gratia (solis scilicet suis viribus) poterit recuperare, quod perdidit? Quare nemo potest ex eiusmodi definitione colligere, primos parentes in innocentie statu ad vitanda lethalia peccata, perseverandumque in gratia, eguisse auxilio particulari superaddito habitibus iustitiæ originalis, gratiæ, Theologaliumque virtutum.*

Consonat hæc dicit Augustinus de natura & grat. cap. 48. dum ait, *Naturam humanam in presenti statu egere ad non peccandum perseverandumve sine lethali culpa, adiutorio medicinæ Saluatoris.* Sanè medicina Saluatoris habituales gratiam, qua famamur, includit, ac proinde in adiutorio illo influxum habitualis gratiæ comprehendit.

Et de corrept. & grat. c. 11. & 12. proculdubio nomine adiutorij, cum quo Adam in statu innocentie perseverare potuit sine peccato, non aliud intellexit, quàm dona habitualia iustitiæ originalis, gratiæ & Theologalium virtutum, aliorumque habituum supernaturalium, per quæ & continebatur pars inferior, ne bellum aduersus rationem moueret, & totus homo in naturale, & supernaturale bonum per eiusmodi habitualia dona propendebat, facileque viam mandatorum poterat currere, resisteretque illi ipsi tentationi, cui succubuit. Vnde cap. 11. citato ait: *Istam gratiam non habuit homo primus, qua nunquam vellet esse malus: sed sanè habuit, in qua si permanere vellet, nunquam malus esset, & sine qua, etiam cum libero arbitrio, bonus esse non posset: sed eam tamen liberum arbitrium deserere posset. Neque ipsum ergo Deus esse voluit sine sua gratia, qua reliquit in eius libero arbitrio: quoniam liberum arbitrium ad malum sufficit, ad bonum autem (supernaturale intellige, de quo est sermo) nihil est, nisi adiuuetur ab omnipotenti bono: quod adiutorium, si homo ille per liberum non deseruisset arbitrium semper esset bonus: sed deseruit, & desertus est. Tale quippe erat adiutorium quod desereret, & in quo permaneret, si vellet: non quo fieret, ut non vellet. Hæc prima est gratia qua data est primo Adam. Hæc tenus ibi Augustinus.*

Et cap. 12. ait: *Primo itaque homini, qui in eo bono, quo factus fuerat rectus, acceperat posse non peccare, posse non mori, posse ipsum bonum non deserere, datum est adiutorium perseverantia, non quo fieret, ut perseveraret, sed sine quo liberum arbitrium perseverare non posset. Et infra: Ut perseverare vel non perseverare in eius relinqueretur arbitrio, tales vires eius habebat voluntas, qua sine illo fuerat instituta peccato, & nihil illi ex se ipsa concupiscentiabiliter resistebat, ut dignè tante bonitati, & bene viuendi facultati, perseverandi committeretur arbitrium. Ecce, per eadem habitualia*

dona per quæ interna bella erant sublata, ad bonumque propendebat, ait Adam um in innocentie statu consecutum fuisse arbitrium, facultatemve perseverandi, si vellet.

Et D. Thomas prima secundæ q. 109. art. 1. o. ad tertium, hoc ipsum cum Augustino locis citatis vult esse donum, quod Adamus accepit, per quod perseverare potuit: eoque pacto Medina ad eundem articulum eum exponit. Atque iuxta ea, quæ ex ipso paulò ante retulimus, proculdubio est dicendum, id ex D. Thomæ sententia sufficere, ut diu vitare posset, etiam omne veniale peccatum, ne dum lethale, atque adeò, ut perseverare posset in gratia. Non tamen contentio cum Medina eodem loco affirmante, sicut Adamo sufficiens fuit ad perseverandum in gratia habituale donum iustitiæ originalis & gratiæ: ita, ex D. Thomæ sententia, satis esse nobis ad perseverandum in gratia ipsum habituale donum gratiæ gratum facientis, quod, dum à peccato resurgimus, accipimus. Neque enim id D. Thomas docet, neque est par vitiose ratio: cum primi parentes vires illas habuerint non tam à gratia gratum faciente, quàm à dono iustitiæ originalis quæ partem continebat inferiorem, ne bellum aduersus superiorè moueret. Ac sanè contrarium definit concilium Tridentinum sessio. 6. cano. 22. nempe nos ad perseverandum in gratia, ultra ipsum habituale gratiæ donum, indigere quotidiano Dei auxilio superaddito, quod Deus nunquam iustis denegat, quantum satis est, ut, si velint, in gratia perseverent, ut suo loco videbimus.

Quando autem Augustinus de corrept. & gratia, & cum eo D. Thomas loco citato asseuerant, plus homines accepisse per Christi donum, quatenus multi acceperunt, non solum id quo perseverare poterant, si vellet, sed etiam ut re ipsa perseverarent, quam fuerit, quod accepit Adam, nempe donum, quo perseverare potuit, non tamen perseveravit: in primis id intelligunt ex parte effectus, quia maiorem effectum habuit gratia Christi in adultis, quæ usque ad finem vitæ perseverauerunt (cooperante tamen ad perseverandum libero ipsorummet arbitrio) quàm habuerit gratia Adamo collata: per quam, ex Adamo defectu non volentis cum ea cooperari, non perseveravit. Non tamen negant, neque negare possunt, gratiam Adamo collatam, si per arbitrium Adamo non sterisset, potuisse re ipsa habere utrumque effectum, solaque culpa Adamo

illam non habuisse. Quod si Adamus, ut potuit, perseverasset, certè secundus effectus, hoc est, perseverantia ipsa in gratia, se ipsum ab omni lethali culpa continendo, non fuisset ex solis viribus Adamo, sed præcipuè ex cooperatione Dei per habitualia dona, quæ ad perseverandum illi contulerat, per solumque Adamum stetit, quo minus haberent eum effectum, ad quem, dependeret tamen ab ipsius arbitrio, fuerant eidem collata. Admonet verò optimè D. Thomas in responsione ad tertium citata, multò facilius homines in statu innocentie potuisse per suum arbitrium perseverare

cum æquali gratia, quàm possimus modo. Atque hinc elicere possumus secundum modum exponendi doctrinam D. Augustini & D. Thomæ, de qua agimus, nempe, ut intelligatur etiam ex parte ipsiusmet gratiæ, & non solum ex parte effectus. Etenim cum iustitia originalis, ea ex parte, qua sensualitatem continebat, ne aduersus rationem bellaret, quodammodo computetur inter naturalia, ut disputatione præcedente dictum est: sanè longè maior est gratia, quæ per Christum data fuit martyribus,

martyribus, per quam non solum perseverare poterunt, sed re ipsa diuturnum fortissimumque pro Christo bellum superaverunt, quam fuerit gratia Adamo collata, per quam licet perseverare poterit, in summa tamen tranquillitate levi admodum tentatione superatus est. Etenim longè maiora auxilia gratiæ necessaria fuerunt martyribus, ut Laurentio, ac Vincentio, ad victorias aded insignes, carne, mundo & diabolo tam acriter oppugnantibus, reportandas, quam fuerint Adamo ad perseverandum sine peccato in tam felici, & tranquillo statu. Atque hoc est quod Aug. de correct. & grat. locis citatis & vult & aperte docet.

DISPUTATIO V.

Quid extra statum innocentie possit liberum arbitrium cum solo Dei concursu generali circa actiones singulas, que finem naturalem non transcendunt.

Conclusio.

Homo cum solo concursu Dei generali efficitur opus bonum morale, quod naturali fini, non vero supernaturali sit accommodatum.

UT ad vires liberi arbitrii in homine, siue in puris naturalibus, siue post naturam lapsam spectato accedamus, sit hæc conclusio. Cum solo concursu generali Dei, absque alio dono vel auxilio gratiæ, potest homo efficere opus bonum morale, quod fini naturali hominis accommodatum, atque comparatione illius sit verè bonum, ac virtutis opus: non tamen quod fini supernaturali sit accommodatum, quodque comparatione illius bonum simpliciter, ac virtutis opus dici queat. Posterior pars dilucida fiet disputatione sequenti: prior verò communis est Scholasticorum, si modo Gregorium Ariminensem, & Capreolum, paucosque alios excipias, qui existimant neque ad id liberum arbitrium habere vires in statu naturæ lapsæ sine speciali auxilio Dei. Est etiam doctrinæ Patrum consentanea, quicquid nonnulli dicant.

Ea verò probari potest, quoniam in homine est lumen naturale ad cognoscendum, quid honestum, decens, & consentaneum rectæ rationi sit, ut experientia ipsa testatur: patetque ex Psalmo 4. vbi cum Propheta præmisisset, *Multi dicunt, quis ostendit nobis bona?* subiungit, *Signatum est super nos lumen vultus tui Domine, quia scilicet ad tui imaginem conditi sumus, quo quid bonum, atque honestum sit, cognoscimus, imò quia id ratione cognoscimus, denotatio à recta ratione culpa est atque peccatum, quo ea dumtaxat ratione carent pueri & amentes dum turpe aliquid committunt, quod inter bonum & malum morale discernere nequeant: cum ergo in multis bonis, ut in honore parentibus exhibendo, in elemosyna pauperi ex commiseratione tribuenda, in soluendo debito coniugali, & in plerisque aliis, quæ ad alias virtutes morales pertinent, non tantum difficultatis experiamur, quin id voluntate amplecti, executionisq; mandare facile possumus: consequens est, ut similia bona moralia solo concursu Dei generali, viribusq; naturalibus liberi nostri arbitrii non solum velle, sed etiam efficere possimus. Mirum namque esset, quod ad agendum honestè, tamquam in fine naturalem, esse nos conditi, nullum tamè actum honestū viribus propriis, soloque concursu generali Dei possemus efficere.*

Verum respondet Gregorius. Ut eiusmodi opera sint bona moralia, necessarium esse, ut in Deum tamquam in ultimum finem referantur: quod tamen, ut ait, sine speciali auxilio Dei homo præstare non potest. Nihilominus cum vnaqueque vir-

tas ex suo proprio obiecto, atque sine immediato bonitate morale sibi propriam vendicat, sicut etiam distinctionem à quacumque alia virtute, non verò ex relatione per virtutem superiorem ad finem superiorem, quis non videat necessariam non esse talem relationem, ut actus aliquis bonitatem moralem virtutis, verbi gratia, misericordiam, aut iustitiæ consequatur, sed satis esse, quod virtute ad Deum referatur: quo pacto quemadmodum bona cuncta supapte natura, atque ex præordinatione divina sunt propter ultimum finem: ita eo ipso quod secundum se sunt volita, sunt virtute volita propter ultimum finem. Adde, cum Deus lumine naturali cognoscatur esse prima causa, & ultimus finis omnium rerum, ut ex Paulo ad Romanos 1. constat: liberum arbitrium ex viribus suis naturalibus, solo concursu Dei generali referre posse huiusmodi actus in Deum ita cognitum: quod satis erit, ut tales actus sint boni moraliter comparatione finis naturalis.

Confirmatur eadem conclusio ex illo ad Romanos 2. *Cum gentes, quæ legem non habent* (scriptam scilicet) *naturaliter, quæ leges sunt, faciunt, eiusmodi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex: qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis.* Ecce, Paulus naturaliter, hoc est, ex solis viribus naturæ, ait gentes interdum efficere, quæ leges naturalis sunt: quæ planè sunt bona moralia fini naturali accommodata.

Conclusionem nostram aperte affirmat Augustinus seu alius eius operis autor, Hypogn. lib. 3. vbi cum docuisset primum parentem in statu innocentie habuisse plenam libertatem, etiam ad bonum supernaturale, vitamque æternam promerendam & sequendam: hanc autem libertatem ad bonum sibi & nobis perdidisse: per Christumque nos consequi auxilia & dona gratiæ ut huiusmodi bonum facere possimus, ita concludit: *Esse fatemur liberum arbitrium in omnibus hominibus, habens quidem iudicium rationis, non per quod sit idoneum, quæ ad Deum pertinent, sine Deo, aut inchoare, aut certe peragere: sed tantum in operibus vite presentis, tã bonis, quam etiam malis. Bonis dico quæ de bono natura oriuntur: id est, velle laborare in agro, velle manducare, & bibere: velle habere amicum: velle habere indumenta: velle fabricare domum: velle ducere, pecora nutrire, artem discere diversarum rerum bonarum: velle quicquid bonum ad presentem pertinet vitam: quæ omnia non sine gubernaculo diuino subsistunt, imò ex ipso, & per ipsum sunt, vel esse coeperunt: malis dico, ut velle idola colere, velle homicidium, &c.* Hactenus ille. Cum autè non neget hominem per liberum arbitrium sine speciali auxilio gratiæ posse velle comedere, quantum recta ratio dicitur, & prout dicitur recta ratio, imò id aperte confiteatur: quandoquidem quando committio limites rationis transgredere, inter mala esset computanda: planè confitetur sine auxilio gratiæ posse à nobis exerceri hoc opus temperantiæ, & alia opera moraliter bona fini naturali solum accommodata, maxime cum dicat liberum arbitrium sine gratia posse velle quicquid bonum ad præsentem pertinet vitam, solumque excludat bonum, quod ad Deum (ut finis scilicet est supernaturalis) pertinet, quod planè bonum supernaturale esse debet, aut certè per bonum aliquod supernaturale ad ordinem bonorum supernaturalium eleuatum. Eandem conclusionem apertius adhuc affirmat idem Augustinus lib. de spiritu, & litera cap. 28. iunctis præcedentibus & sequentibus, vbi licet ostendat, nos per gratiam Christi iustificari, efficereque bona opera, & neque per legem naturalem, neque per scriptam esse iustitiam, ait tamen

Gregorius
responsio.
Consuetudo.